

דוכסיא, ע"י שומר ציון הגאמן תר"ג (1853) 301 ועוד. S. Feist במ"ע אלגעמיין צייטונג דעס יודענטום 164 1921 Joseph Schick

לסוג השלישי: דברים נמצאים כתב י' אבערמעיער, מדרגט יודענטום 191
143. קדמו בזה גאטה, דויטש, „מודרן אורתודוכסי“ (שיקאגא 1898) עמ' 12. ועי'
ג. דויטש בחוברת „איי גאיד“ עמ' 4. ישנם „יתומים“ ו„אומרי קדיש“ שאינם יודעים
אף לקרא את האותיות העבריות, ומה הם עושים? קוראים באותיות לטיניות, ועל
זה ישנם דפוסים רבים. חרפה ובושה! ועי' למשל אדות איטליה מה שכתוב
במ"ע „עדולקאטערע“ י"ח (1870) 288 ואילך.

מיטפּסיכאָלאָגיה

מאת ניסן טורוב

(המשך *)

ג.

בחסבות הספירטיסטים (או ב„מושביהם“), אשר דובר עליהן בפרק הקודם, אין מסתפקים, כרגיל, בגילוי כחו הסודי של המתווך (או הפסיכיק) להשפיע השפעה שלמעלה-מהטבע על העצמים הדוממים הסובבים אותו בחדר-הנסיונות, אלא עושים אותו שליח לעולמות רחוקים ומופלאים הרבה יותר ומפענח-נעלמות מ„ספירות“, אשר הכניסה אליהן היא בלתי אפשרית לבן-תמותה פשוט בעודנו בחיים: מתווך, הראוי באמת לתואר-כבוד זה, יצליח כרגיל לבוא במגע-ומשא עם שוכני עפר ולהעלות מתים מקבריהם, כבעלת-האוב בעין-דור בימי שאול המלך. אכן השתנו העתים מאז ועד היום, ולא הכל מתרחש על פי הדוגמה הקלסית שהזכרנו. הצורה השתנתה ברב או במעט, אם כי „התוכן“ חד הוא: הקוסם או הירעוני של ימינו יש אמנם אשר יביא לפני המסובים על פי הזמנה מיוחדת את המת, שהם מתעניינים בו במיוחד (לומברוזו, למשל, זכה, לפי דבריו, לראות את צל אמו בחדר האפס של המסכה ולשמרע את קולה המדבר אליו; ובשעתם נמסרו בעתונים „גילויי-דעת“ מפי וויליאם גיימס, אשר הבטיח עוד לפני מותו „להופיע“ בשעת-הצורך, אם יוכל, וכמו כן של עוד אנשים יודעי-שם, אשר „נתבקשו“ לישיבה של ספירטיסטים); ואולם על פי רוב נעשה „בעל האוב“ בשעת תרדמתו-המלאכותית שליח לבר-מינן נטוים, שבחר להתגלות דווקא דרך מתווך פלוני-אלמוני, ומגרוננו של זה ידבר, או את ידו של זה יכתיב „כתיבה אנטומטית“; וככה יתודע גם ליתר המסובים, ישיב לשאלותיהם, יספר

(*) ראה „בצורך“, חוב' א.

קצרות על דרכי-הקיום בעולם האמת, ינבא לפעמים עתידות וכו'. ואולם יש גם אשר מי שאיננו בבחינת קוסם ושאינו בו מן הסגולות המפורשות של מתוך יצליח לבוא במגע ומשא עם אדם קרוב לו ביותר שעזב את עמק הבכא. הוא חוזר מזמן לזמן, כדי להיענות לקוראו, ליעץ אותו, לגלות לו נסתרות. הספרות המקצועית מלאה כל מיני דין-וחשבון על „שיחות“ מסוג זה, על „שאלות ותשובות“ בעל-פה ובכתב. ויש לציין, כי מפאת תבונן מאכזבות הן עד מאד. אין ממש ואין חשיבות ל„נסתרות“, הנמסרות מפי בני העולם-הבא לאוני בני העולם הזה, ואוצר ידיעותינו בנות-הערך איננו מתעשר על ידי כך. התיאורים של קיומם מעבר לגבולנו קלושים וערפליים הם, ובעצם הדבר אין הברל של ממש — אם נוציא משפט על פי תיאורים אלה — בין „שם“ ו„פה“. התמונה בכללה דלה היא עד מאד ו„חסרת-דם“ בהחלט, בהשוואה אל ציורי-הדמיון העממיים בכל אומה ולשון בקשר עם חיי הנשמה בעולם שכלו טוב “). ויפה אמר אחד מהמבקרים הקשים של התנועה הספיריטיסטית, כי בכל הידיעות, שאספו דבריה במשך הרבה שנים מפי המתים, יש רק צד חיובי אחד, והוא — שחומר קלוקל זה עלול להפחית את מספר המתאבדים לדעת; כי היוצא ממנו — אם נאמין בו — הוא, שאין ההתאבדות מבטלת את החיים, והמשכם לאחר-המעשה אין לו אף שמץ יתרון על החיים הקודמים. וכן הדבר גם בנוגע להאקפותיהם ועוצותיהם של האורחים ממרחקי האין-סוף, כפי שהם שמים אותן בפי המתווך, הנמצא בשעת-מעשה במצב של התפשטות הגשמיות; אין בכל אלה משום ידיעה וחכמה יוצאות מן הכלל, ועל פי רוב הם בבחינת דברים של מה בכך.

האם יש בעובדה מאכזבת זו משום הוכחה מוחלטת, כי כל הענין של דרישה במופלא הוא חסר-ערך, וכי כל המאמצים של הספיריטיסטים אינם אלא איבוד-זמן לשוא ו„ברכה לבטלה“? — כך אמנם חושבים ואומרים רבים; אך נאמני התנועה הזאת אינם מתיאשים ואינם נכנעים. לפי דעתם, „טבעי“ הוא הדבר, שדברי המתים, הבאים אתנו במגע ומשא, יהיו מקוטעים וערפליים. כי הקשר הישר והרגיל ביניהם ובינינו נפסק על ידי המות, ושאיפתם לחדש קשר זה נתקלת בקשיים רבים מאד; דרוש לכך מכשיר מיוחד ותנאים מיוחדים. דרישה זו מתמלאת אמנם במקצת על ידי המתווך, שנפל בחלקו הכשרון הנפלא לשמש כלי-ביטוי להגיגם של יצורים שלא מן העולם הזה, ועל ידי הסביבה המיוחדת של חדר-המסכה השרוי באפלה. ואולם עוד רחוק הדבר מאד מהמכשיר האידיאלי והתנאים האידיאליים, שעדיין לא הצלתנו

---

(14) לטובתם של אותם קוראים סקרנים, אשר אולי יתענינו בויוכוחים „מודרניים“ על השארות הנפש ובתיאורים מפורטים של משא ומתן עם אורחי „העולם-הבא“, יזכרו נא כאן ספרים יסודיים אחרים:

Sir Oliver Lodge: "The Survival of Man," 1909; "Arthur" (Demonstrated Survival), 1930. Doyle, A. Conan: "The History of Spiritualism" (2 vol.), 1926. Hyslope James Hervey: "Contact with the Other World," 1919. Camille Flammarion: "Linconne at les Problems Psychiques", 1923.

מהסופרים המפורסמים של התקופה האחרונה מראה מוריס מטרלינג התענינות יחירה בעיקר השארות-הנפש וביתר נסיונותיהם של הספיריטיסטים.

לגלות אותם. ולמה הדבר דומה? — למי שהוטל עליו לנגן בכלי-זמר פרימיטיבי מאד או מקולקל מאד, ועל אף כל מאמציו לא יוכל להשמיע בו אלא צלילים דלים וצרחים. שלא יתחברו לניגון הרמוני ונעים-לאוזן. אך עצם השמעת הצלילים הלא תעיד על מציאותו של המנגן, אפילו אם לא נראהו בעינינו כל עיקר, או נראה רק את צל-צלו. וכשנוסיף לבקש דרכים להקל על המנגן הפלאי את המגע-ומשא אתנו — נזכה בודאי במשך הזמן לשמוע צלילים ברורים והרמוניים יותר; ואז נכיר ונדע את העולם הנעלם מאתנו על כל נפלאותיו, ואולי אפילו בלי הסרסרות של המתווך; כי יש לשער, שבכל אחד מאתנו יש משהו מכשורו של זה, ולו גם בזעיר אנפין, במדה קלילה, בצורת „רמד“ בלבד; ויש כאן מקום לטיפוח, לגידול, להתפתחות, אם כי לא במדה שזה אצל כל יחיד ויחיד. על כל פנים גדול ורחב הוא שדה-האפשרויות ועוד חזק למועד ...

בכל מהלך-מחשבות זה יש מעט מן ההגיון הרבה — הרבה יותר מדי — מן האמונה. ונפשם של רבים מאנשי המדע-החיובי — כפי שצוין כבר — סולדת מחזרה זו אל התפיסה טרום-המדעית. מן הנסיון הזה להרוס את המחיצה, שהקים בעמל רב המחקר המדעי האובייקטיבי בין הרצוי ובין המצוי (“). ולכן נזהרים אלה מהם שעוסקים ב„פסיכיקה“ או ב„מחקר פסיכי“ מזהה את עצמם עם הספיריטיסטים (אם כי מבחינת שיטת-החקירה קשה למצוא הבדל של ממש בין אלה לאלה). הם טוענים ואומרים: רב מאד המרחק בינינו לביניהם. כי הם, הספיריטיסטים, בטוחים למפרע בהשארות הנפש ובאפשרות המגע ומשא בין החיים והמתים, ולכן אין הם מבקשים לכתחלה אלא אישור נוסף ל„ידוע“ להם מראש כביכול, ואינם סובלים ספקות וערעורים, כרגיל אצל אנשי-אמונה. ואילו אנחנו אין פנינו אלא לאמת האובייקטיבית, לעובדות כמו שהן; ובלי כל משפט קדום לחיוב או לשלילה נסינו עדי-כה וננסה גם להבא לאסוף את העובדות, לבררן, לעמוד על טיבן ולקבוע את ערכן המדעי (“).

15) בזה יתבאר היחס השלילי הקיצוני אל כל המיטאפסיכולוגיה כלה מצד הפסיכולוג המזכה יוסף יאסטרוב, אשר הקדיש אחר מספריו האחרונים לתיאור ה„כלאיים“ של מדע מזה ואמונות תפלות מזה; ומטרנו הראשית איננה, כנראה, אלא אזהרה לחכמים, לבל יתעו בהבלי העולם הבא (Joseph Yastrow: "Wish and Wisdom", 1935). בין השאר — והחומר שבספר בכללו מעמין מאד — ניתן כאן מקום לתיאור עובדה היסטורית, העושה רושם של אניקדוטה מוזרה; וזה קיצורה: בראשית המאה השמונה עשרה חי והרכיץ תורה באוניברסיטה של וירצבורג הפרוסי בירינגר, שהיה ידוע כמומחה בגיאולוגיה ובחמירות. פעם נצנץ במוחו הרעיון, כי שרידי צמחים ובעלי-חיים בבטן האדמה אינם אלא כתב-אלהים, אשר בחר בו הבורא, כדי שיוכלו גדול-רוח הראויים לכך לקרוא על פיהם את פרקי-צירתו הנשלאים. ועל סמך זה עבד „שיטת-קריאה“ מתאימה לדבר. תלמידיו צחקו בלבם על היות מורם הזקן, אך בפיהם חזקוה באמונתו. ואחדים מהם המדו לצון אכזרי: הם הכינו „שרידים“ מלאכותיים וטמנום בחלקת האדמה של החמירות, וכאשר הוציאת משם הגיאולוג המלומד, גילה שמחת לבו, כי חרותות בהם אותיות השם המפורש — „חתימת-יד“ של הקדוש-ברוך-הוא; הוא מהר לפרסם ברבים את „תגליתו“, כהוכחה נאמנה לשיטתו, והתוצאות מבונות מאלהן ...

16) ראה, למשל: Dr. Eugene Ostry: "La connaissance Supra-normal", 1923; וכמו כן: Hereward Carrington: "The Psychic World," 1937; ומאותו מחבר גם הספר התמציתי: "A Primary of Psychical Research," 1932.

הספק, שיתעורר ממילא בלב הקורא בקשר עם הענין הנדון, יהיה בודאי: כלום יש באמת אפשרות לעשות שאלה פילוסופית-דתית בת אלפי-שנים, כשאלה שלפנינו, נושא למחקר מדעי מדויק, וכלום יש תקוה כל שהיא לפתרונה ביום מן הימים פתרון ברור וודאי? שכן רק במקרה זה כדאי להקדיש למחקרים ממין זה הרבה זמן וכה. ורק אז יש מקום להתענינות במהלך המחקרים האלה מצד הקהל הרחב. התשובה תהיה: אין איש בעולם, אשר יוכל „להבטיח“ בלי-פקוק, כי תחידה תמצא את פתרונה; אך אין גם מי שיוכל „להזיח“ נאמנה, כי הפתרון לא ימצא לעולם. ומכיון שמנקודת השקפה אנושית זאת היא „שאלת השאלות“, הרי טוב ונכון אולי שאנשי-מדע מובהקים ואחראיים הנוטים לכך יספלו בה וישתדלו לחדור אל מסתוריה בכל האמצעים המדעיים שיש בידם כיום, ושיתחדשו עוד מן הסתם בעתיד.

אכן, ההנחה כשלעצמה, כי השארות הנפש איננה מן הנמנעות בהחלט, ולכן טעון הדבר חקירה ובדיקה „מפני הספק“, איננה מחויבת-התגיון לגבי כל אדם; כי הדבר תלוי בהנחות קודמות הנחשבות בעיני בעליהן לודאיות מוחלטות, וביניהן תמצאיינה לפעמים כאלה, שהן סותרות עד היסוד את ההנחה הראשונה, ונטולות ממנה את זכות-קיומה. כך, אם ננסה, למשל, לבדוק את היחס אל הבעיה הנדונה מצד באי-הכח של הזרמים הפסיכולוגיים השונים נמצא, כי כמה מהם אינם יכולים להשאיר כל מקום לספק, והשקפתם מוכרחה להיות שלילית בהחלט: בעלי תורת-ההתנהגות („ביהייבויסיטים“) בפסיכולוגיה כופרים, כידוע, בכל התופעות הרוחניות בחי-האדם ורואים בהן תגובות חמריות-פיסולוגיות גרידה; ואיך יתאר ש„השארות“ תחול על ישות מדומה? אי-אפשר להם איפוא שלא לראות בכל מאמציהם של המיטאפסיכולוגים אלא עמל-שוא בלבד. וכמו כן הפסיכולוגים, האוחזים עוד באיזו צורה שהיא בתורת-ההקבלה של וואונדט; האיל ולפי תורה זו אין השפעה הדדית בין גוף ורוח, והתהליכים הרוחניים אינם אלא בני-לויה, ה„מקבילים“ או המתאימים לתהליכים הפיסיולוגיים, ולפיכך הם משוללים קיום עצמי — הרי ממילא לא יתכן, שתייחס להם סגולת ההשארות. ולא עוד, אלא שאפילו ההשקפה הפסיכולוגית ההגיונית יותר (שנוטים אליה בצדק רבים מחשובי הפסיכולוגים בימינו), אשר לפיה כל החלוקה של האישיות לגוף ולרוח לחד אין לה בסיס במציאות, מכיון שהאדם החי מופיע תמיד לפנינו בצורת אורגאניסמוס פסיכו-פיסי אחדותי — אפילו השקפה זו אינה משאירה מקום לתקוה ספיריטיסטית, המיוסדת על הסברה של הויה רוחנית מובדלת ועומדת ברשות עצמה ('). בין באי-הכח של המגמות השונות בפסיכולוגיה הפסיכו-אנליטית מצטיין יונג בנטיה יתירה לרוחניות ואפילו למיסטיות כלשהי, שניחא לה בהפשטות ערפלויות ובהרהורי-דת

17) ובאותה מדה מן הנמנע הוא, שהגוף החמרי של האישיות יתיקם קיום מובדל ועצמאי, ולכן השם ההולם אותו אחרי המות הוא „טגר“: סגולותיו של זה שונות הן בהרבה מסגולותיו של הגוף החי, והדמיון שביניהם הוא חיצוני בלבד.

נאים; ואולם בכתביו הפסיכולוגיים הראשיים מתוארת הרח האנושית בצורה של נטיות ושאיפות קבוציות או בצורת אידיאות כלליות („ארכיטיפוסים“), העוברות בירושא מדור לדור; ואין בכל זה משום רמז ישר, וכל שכן משום הוכחה, להשארות הנפש של הפרט ולקיומה העצמי של רוחו לאחר הפסק חייו.

מי הם איפוא בני-הסמך האובייקטיביים, אשר אחרי עשרות-בשנים של מחקר פסיכי ללא תוצאות בנות-ערך-ממשי הם עומדים בכל תוקף על ההשקפה, כי התחלה זו ראיה להמשך וכי יש לה ערך מדעי חשוב?

תשובה חלקית לשאלה זו תימצא בספר קיבוצי, שנערך על ידי הפסיכולוג הידוע ק. מרקיסון והוצא לאור על ידי האוניברסיטה קלארק, המפורסמה כמרכז לחקירה פסיכולוגית מדעית. זהו פרי סימפוזיום, אשר השתתפו בו שנים עשר „מאורות“, ונשא הוכח ביניהם היה: אם יש בסיס לאמונה בפסיכיקה או איננו? שמות אחרים מהמשתתפים נזכרו כבר קודם (אוליבר לודג' וקונאן דזיל, המאמינים באמונה שלמה; האנס דריש, אשר הבאנו למעלה את דעתו על החשיבות היתירה של שאלת ההשארות האישית, אלא שהוא דורש בדיקה חמורה של העובדות וחס בקורתי יותר אל המסקנות; הארי הדיני — הכופר הקיצוני), ופה יובאו עוד דברים מועטים, שיש להם שייכות ישרה אל הענין שלפנינו, ויש בהם גם משום תוספת-הסבר.

פרידריך ב. בונד מרחיק ללכת עד כדי לומר: „מדע העתיד יהיהו המדע הפסיכי, או מדע-הנפש, הנגדרתו — תיור המדור העמוק של האישיות לאור השכל העליון . . .“ בהמשך דבריו, הוא משתמש כמעט בלשונו של יונג — אם כי איננו מזכיר את שמו — כדי להביע את הרעיון, שהאל-ידע שלנו יותר משהוא אישי והיהו כללי, גזעי, בן התפתחות אטית וממושכה, ולכן יש בו נקודות-מגע איך-ספור עם האל-ידע של יחידים אחרים; וכאן, לפי דעתו, הקרקע לכל פעילותנו הרחנית והפסיכית, שהיא כוללת בין השאר גם כל מה שמקובל לקרוא בשם פעילות ספיריטיסטית . . . מרים אוסטיץ מדגישה את כחות הנפש הנעלמים, המאפשרים כל מיני תופעות מיטאפסיכיות, אשר לדעתה אין שום יסוד להטיל בהן ספק, וביניהן תימנה גם ההתגלות של אישיות, שכלה רוח ולא בשר . . .

מקדווגאל מגן על זכותה של המיטאפסיכיקה להיכנס אל תכנית הלמדחים של האוניברסיטאות ומציין בדברים ברורים את תמצית הבעיה של המקצוע הזה; והיא: „האם עוברת הרוח את גבולות החומר?“ ומדבריו במקומות אחרים ניכר, כי הוא נוטה להשיב תשובה חיובית.

אכן ניתוח הגיוני עמוק יותר ומוכיח ביתר-תוקף את רוב החשיבות של בעיית ההשארות ואת האפשרות של פתרון חיובי לה נמצא בספר אחר — בספרו של הנרי ברגסון, „המרץ הרחני“, שהוא קובץ מסות הרצאות מבריקות וזכה להוצאות רבות.¹⁸⁾

18) "The Case For and Against Psychical Belief", edited by Carl Murchison, 1927.

19) Henry Bergson: "L'Energie Spirituelle" (dix-septieme edition), 1912

ביחוד ראויים לתשומת לבנו הפרקים ב' וג', אשר מהם יובאו כגון רעיונות יסודיים וקטעים נבחרים אחדים. הפילוסוף של האינטואיציה או של רוח-הקדוש, בהכירו את התפקיד המיוחד-במינו שממלא בחזיון זה האל-ידע הדינאמי, מציין את העובדה, שהמוח ממלא כרגיל תפקיד מוגבל ומצומצם בחיי הרוח של האדם. כי התודעה זרייה בעצם הדבר זכרון, והמוח המשמש מכשיר-תנועה לקטעי-זכרונות עולים-ויורדים ממנה כרגיל רק על כמות לא רבה של שרידי-רשמים, כפי שהם דרושים למילוי צרכינו ולביצוע תפקידינו יום-יום; ואילו יתרם — וסברה שאין אף אחד הולך לאיבוד גמור לעולם — חיים לא בתאי-מוחנו הנתונים להתנוונות, אלא באל-ידע שלנו, שאין לו מצע גופני ואין מקומו קבוע. בשינוי לשון: הם חיים ברוחנו, אשר רק חלק קטנטן ממנה משתקף במוחנו. ומכאן עולה, כי חיי הרוח אי אפשר שיחיו תוצאה של חיי הגוף, וקרוב יותר לודאי, שהגוף משמש רק כלי-מלאכה לרוח; ולפיכך אין כל יסוד לשער, שהגוף והרוח קשורים זה לזה קשר בליינתק... מאין באנו? מה תפקידנו פה? לאן אנו הולכים? — מהשאלות האלה אסור לה לפילוסופיה להתעלם, או לנוד עולמית בין אמונה וכפירה על סמך ההגדרות השונות למרשמים „גוף” ו„רוח”. אמנם אי-אפשר להוכיח על דרך הנסיון את חיי-הנצח (שהו למעלה מכל „נסיון”), ואולם חשוב מאד לבקש הוכחות נסיוניות לאפשרות של ההשערות לזמן אחר המות... בדברים אלה של הפילוסוף הגדול מובע צידוק למאמציהם הנועזים של כהני „החכמה הנסתרה”. ובדרך ישרה יותר הוא מחוה את דעתו בנדון זה בהרצאתו בפני „החברה למחקר פסיכ” בלונדון (פרק ג’). בהתנגדות למאמציהם של חברי המוסד הזה, שהיא דוגלת כרגיל „בשם המדע” כביכול, הוא רואה ביחוד התנגדות של „אנשי-מדע-למחצה”... ככל אשר נוסף להתרגל אל הרעיון, כי גבולות התודעה שלנו רחבים הם מגבולות האורגאניסמוס — כן ייראה טבעי הדבר בעינינו, שהנשמה תוסיף להיות אחרי הפסק חיי הגוף... ומכיון שרוחב ההיקף של התודעה שלנו גדול לאיך-ערך מהיקף פעילותו של מוחנו, נעשית ההשערות הרוחנית דבר קרוב לודאי, ויש לקוות שבמשך הזמן תמצאינה הוכחות נסיוניות לכך. הפיסיקה המודרנית מיוסדת על המדע העתיק-מאד של מתימטיקה. היא מונה מאות שנים של חקירה מדעית, בשעה שהמיטאפסיכולוגיה, אשר אין למדוד את תופעותיה מדידה מתימטית, היא הצעירה שכל המדעים. ואולי יש צד טוב בזה שאחרה להופיע על הבמה המדעית, כי על ידי כך תנצל מן הסכנה של החלטות נמהרות, בלמדה מאחיותיה „חיוביות” הזירות ודייקנות... .

כנגד השקפה אופטימיסטית זו הגנו נפגשים בדעה הפוכה ממנה אצל רישה (20), הנוטה להודות כמעט בכל החזיונות המופלאים שהמיטאפסיכיקה מטפלת בהם — חוץ מהחזיון של קיום נפרד של נפש האדם ו„התגשמותה” בשעת המסכות עם המתווך. הוא קובל על קלות-אמונתו של אוליבר לודג' בנדון זה ומסביר: „בתמימותנו

ספר גדושהומר ועשיר. 20) Charles Richet: "Traite de Metapsychique", 1922. רעיונות זה תורגם לאנגלית, בשם: "Thirty Years of Psychical Research", 1923.

מאמינים אנחנו לשמוע דברי נשמה־ערטילאית. בשעה שבאמת מגיעים לאוזנינו רק הקריאות, הנולדות בתת־ידע הנרגש, כשהוא דרוך ומסוך כלפי אישיות מדומה . . . על סמך כל הנ"ל מן הנכון, כמדומני, לסיים פרק זה בסימן שאלה, שיש בו מיסוד ההיסוס והתמיהה, אך אין בו מיסוד הולול והביטול.

ד.

בין התופעות המיטאפסיכיות השונות, אשר באחדות מהן דנו בפרקים הקודמים (מבלי קרא עליהן את שמותיהם היוניים המפילים־אימה), יש אחת, שהיא „ידועה“ לכל בר בי רב, ולעתים מזכירים אותה דרך אגב בשיחות יום־יום. תופעה פופולארית זו היא טיליפאתיה, ומשמעותה — העברה־מרחוק של מחשבת איש אל זולתו. המרחק אפשר שיהיה גדול או קטן, ואין ההשפעה משתנית על ידי כך; אבל העיקר הוא, שהיא יוצאת לפועל בלי סיוע מצד כלי־החושים; בלי תנועות והעויות סמליות, בלי דבור, בלי כתיבה, בלי „סימנים“ חיצוניים כל שהם. כיצד קולט האחד את המתרחש ברחו של השני? איך „עובר“ רעיון או הרהור כלשהו ממחו של שמעון אל מחו של לוי ולהפך? — זאת היא לכאורה השאלה, הדרשת פירוש מיטאפסיכי, אם אין היא טובלת פתרון „טבעי“.

אולם טרם ידובר על „איך“ יש עוד לברר כהוגן את „מה“; בשינוי לשון: יש לבדוק תחלה את העובדות, למען ראות אם קיים באמת החזיון של טיליפאתיה, כפי שהוגדר למעלה.

רוב האנשים — כמעט כל האנשים — שהיתה לי הזדמנות לשוחח אתם בענין זה „מאמינים“, ואפילו „בטוחים“, כי מקרים טיליפאתיים שכחיים הם עד־מאד; והם מבססים יחס חיובי זה על כמה וכמה עובדות בחייהם הם ובחיי מכריהם המהימנים. אף־על־פי־כן אין עדות זו מספיקה, כי בענינים כאלה הטעות מצויה ביותר, וה„פירוש“ משנה ומסבך לעתים קרובות את המשמעות הפשוטה של ה„פנים“ — על פי רוב, מבלי שהתכוון לכך המפרש ביודעים. כך, דבר רגיל ומוכן הוא, שבני משפחה אחת, החיים בסביבה משותפת ובאווירה של הרגלים שוים ושל נשאי־התענינות דומים — יחשבו וירגישו לעתים־לא־רחוקות באופן דומה מאד זה לזה; ובהביע האחד מהם את המתרחש בקרבו בקשר עם איזו שאלה או עם איזה מאורע, יתמה השני על ההתאמה „גמורה“ בין המובע ובין תירוטי לבו או מצב רוחו הוא „באותו רגע ממש“, ויראה בכך הוכחה נאמנה לממשות של השפעות טיליפאתיות. הדבר מצוי ביותר בין בעל האשתו, אשר חיים משותפים ממושכים באווירה של „התאמה“ הרדית מחקו לאט־לאט את ההבדלים האישיים ביניהם והסביעו חותם של שוויון בכל הלך רוחם, ואפילו בארשת פניהם, בקולם, בתנועותיהם, בישותם כלה. ואין הוא יקר מציאות גם בין ידידים קרובים מאד, אשר נקודות־מגע רבות מצמידות אתם זה לזה, ואהדה הרדית עמוקה וענינים משותפים רבים נותנים להם „לב אחד“;

ההתאמה בין מחשבותיהם ורגשותיהם של אלו חזיון טבעי הוא למדי, ואין לבקש לו פתרונים „מחוץ לפסיכולוגיה“. אם הטיליפאטיה קיימת באמת, אזי יתכן, כמובן, שתהיה לה יד גם בכמה וכמה מהמקרים שנמנו למעלה; ואולם כשלעצמם אין מקרים ממין זה מספיקים להוכחת קיומה.

מה הם איפוא הסימנים המובהקים, שעל פיהם נוכל להכיר עובדה טיליפאטית

ממש?

ראשונה — אם „העברת המחשבה“ מאיש אל רעהו תארע בין השנים, כשהם רחוקים זה מזה מרחק הגון וכשתנאי חיהם שונים לגמרי, עד אשר התאמה יתירה בתוכן ובזמן לא תוכל להחשב למקרה סתם; ריחוק המקום חשוב ביותר בזה, שהוא מונע בעד האפשרות של „קריאה“ (שביודעים ושבלא-יודעים) מעל פני האיש את המתרחש בלבו; והבדל סביבה גורם מאליו למהלך מחשבות שונה ברב או במעט. שנית — וסימן זה חשוב הוא הרבה יותר — אם התהליך הטיליפאטי סודר ביודעים, מתוך כוונה מפורשת להתבונן אליו ולברוק את תוצאותיו.

ויש כאן שלש אפשרויות: א) „המקבל“ משתדל לתפוס או לקלוט את מחשבתו של זולתו, מבלי אשר ידע אותן-זולת דבר על ענין זה למפרע; ב) „השולח“ מכוון את זרם מחשבתו לצד זולתו, כשהלו עסוק בשלו ולא התקין את עצמו אותה שעה להיעשות כלי-קבול; ג) השולח מזה והמקבל מזה (בין כשהם נמצאים בקרבת-מקום ובין בריחוק-מקום) מסכימים לבוא בשעה קבועה במגע טיליפאטי, ומכוונים את דעתם לכך מתוך מאמץ רוחני מיוחד.

אם בכל האופנים והדרכים האלה תיאספנה הרבה מאד עובדות חיוביות, עד אשר מספרן יגדל לאין ערוך לעומת אותו מספר מסוים, שהוא נמצא בתחום המוגבל של התאמות מקריות (אשר הסברה המתמטית מחייבת את מצאותן בכל מקום ובכל זמן) — אז, ורק אז, יונח יסוד ממשי להשערה המדעית על קיום הטיליפאטיה כחזיון מיטאפסיכי מיוחד במינו, בין שנוכל ובין שלא נוכל לעמוד כהוגן על טיב גורמיו ועל חוקי תפקודו.

והנה הרושם שלי הוא, כי הדרישה האמורה נתמלאה; ועלי להודות, כי למרות נטיית הטבעית להתיחס ב„אי-אימון“ אל חזיונות על-נורמליים (עד אשר אפילו החזיון של היפנוטיסמוס היה קצת „חשוד“ בעיני, טרם ניתנה לי ההודמנות להשתתף בו בפועל), הריני נוטה עכשו, על סמך המחקרים הרבים שעיינתי בהם בקשר עם הבעיה שלפנינו, להודות בצדקת ההשערה האמורה. הגני נוטה לכך, עד כדי לחשוב את הטיליפאטיה לכשרון נפשי מופלא, אשר במשך הזמן יתפוס מקום בפסיכולוגיה הנורמלית, בשורה אחת עם עוד גילויים רוחניים יקרי-מציאות, שעל סודם העמוק לא עמדנו עוד, ואף על פי כן „התרגלנו“ בהם, עד כדי להזכירם כדבר „מובן מאליו“ בשיתות יום-יום, כמו: השראה, נבואת-לב, דמיון-יוצר, תפיסה אינסטינקטיבית ועוד. וממילא מובן כי במערכת מושגים מסוג זה אין מקום למדידות מדויקות ואין אפשרות של ודאות מתמטית. ולכן — כפי שמציינת מתוך עגמת-נפש הגברת

סאלטר — רב עוד עד היום מספר אנשי המדע, שאין הטיליפאטיה מתקבלת על דעתם²¹.)

ואולם לפי השקפתו של ברגסון, שהביע אותה לפני שנים רבות, שוגים החכמים הספקנים בתביעתם שתופעות מיטאפסיכיות תמודדנה בקנה-מדה מתימטי; כי הבדיקה המתאימה להן ביותר היא הבדיקה ההיסטורית. במלים אחרות: עיקר השאלה לגבי טיליפאטיה, למשל, היא לא שאלת ה"חוקיות", אלא שאלת האמתות, ואם הוכח נאמנה כי מקרה אחד כזה אירע בלי ספק-ספיקא — אז נקבעה לחלוטין האפשרות של עוד מקרים כאלה; כלומר — האפשרות של השפעה הודית ישרה בין הכחות הרחניים של אנשים שונים, אשר חונגו בסגולה מיוחדת זו, ולא עוד, אלא שלא מן הנמנע הוא כי במדה כלשהי ניתנה מהטבע סגולה זו לכל אדם, אם כי אין הוא חש במציאותה, כשם שאין הוא יודע דבר על התהליכים האליקטריים המגניטיים, המתרחשים בו תמיד. ואי-תחישות זו טובה ונחוצה היא לשלומן של האדם ולמילוי תפקידיו היום-יומיים; כי נקל לתאר, מה רב היה הבלבול ומה רבה המבוכה ברחו של כל אדם, אילו היתה זו פתוחה לרווחה בכל עת ובכל שעה להשפעה בלתי-אמצעית מצד פעולות-רוחם של עמיתיו הקרובים והרחוקים . . .

על כל פנים: החומר העצום שנאסף בנוגע לטיליפאטיה על ידי החברות לחקר פסיכי בארצות שונות, המן עובדות בחדות פרטיות, אשר נרשמו על ידי אנשים מהימנים ולא ניתנו להסתבר על דרך המקריות סתם, נותנים תוקף להשקפתם של מחייבי הטיליפאטיה, גם אם מספרם איננו רב כמספר הספקנים והשוללים. למשל: אם שני אנשים, אשר אין להם ואי-אפשר שתהיה להם, פניה" אחרת חוץ מבקשת האמת, נדברו ביניהם, כי בשעה ידועה ירשמו (תוך כדי כיוון לבו של כל אחד מהם כלפי חברו) רעיון או מספר כל שהוא, או יציירו ציור כלשהו, התוצאה היא כמעט פעם בפעם התאמה חלקית או אפילו התאמה גמורה בין הדברים הנרשמים, גם אם ימצאו הרושמים בחדרים שונים, או בבתים שונים, וגם בערים שונות ובארצות שונות²² — כלום אפשר, שרק "מקרה עוזר" תוליך את עטם על פני הגייר? — נסיונות ממין זה, שנערכו בתנאי-זהירות חמורים ובפיקוח נמרץ מטעם תלמידי-חכמים בני-סמך, ועל פי רוב נתנו יסוד מספיק למסקנות חיוביות, אינן משאירות מקום לשלטון בלתי-מוגבל של "המקרה" בפנה אפלה זו של חיי-הרוח. ונדמה לי, כי בזה יווכח על נקלה גם מי שלא ירצה או לא יוכל להקדיש הרבה זמן לקריאה בקורתית של החומר המקצועי המוקדש לשאלה הנדונה — שאין בו מחסור גם

21) W. H. Salters: "The Evidence for Telepathy" — Essays in Honor of Gilbert Murray, 1936.

22) בנוגע למגע-ומשא טיליפאטי בצורה הטיפוסית — עוד מעט ואמרת בצורה הגורמלית — אין, כפי הנראה, שום גבול מסוים מבחינת ריחוק-המקום. השולח והמקבל של ההודעה אפשר להם שישבו על ספה אחת או שירחקו זה מזה כרחוק הציר הצפוני מהציר הדרומי. ראה:

C. A. Mace: "Supernatural Faculty and the Structure of the Mind" — Proceedings of the Society for Psychical Research (London), part 151, vol. XLIV, 1937.

בפסולת ובדברים בטלים — ויסתפק, למשל, בקריאת ספרו של אפטון סינקלייד „ראדיו רחני“²³ ; ספר זה הוא פרי עמלו הנאמן של המחבר במשך שנים רבות. כשניסה למצוא תשובה ברורה ונכונה לשאלה על דבר מציאותם ומהותם של כשרונות רוח על-גורמאליים. לאשרו ניכרו טיפוסים של כשרונות כאלה באשתו, אשר לא פחות מבעלה שאפה לדעת את האמת המחלטת. המחבר עומד ומזהיר את הקורא לבל ילך אחריו בעינים עצומות. אלא יבדוק בעצמו לאור שכלל הגיונו את העובדות המתוארות ואת המסקנות המופקות מהן. הוא תזר גם כן על התדעוה, כי אין לו ולאשתו שום יסוד ושום טעם להגן על הכנות של הטיליפאטיה, ובשום פנים אין לו הרצון או התקה לזכות על ידי ספרו זה לפרסום רב או להכנסה מרובה. אדרבה ; על ידי חבור ממין זה הוא מסכן את פרסומו, הנשען על חבורים ממין אחר לגמרי, הנגאה חמרת גדולה-הרבה-יותר היתה נופלת בחלקו, אילו הקדיש אותו זמן ואותו עמל לכתובת עוד ספרים בלטרסטיים. וניכרים דברי אמת.

לא אנסה למסור כאן את תוכן הספר, שהוא מענין מראש ועד סוף וטבוע כלו בחותם הרצינות האחריות המדעית. אזכיר רק, כי הרוב המכריע של הנסיונות מוקדש לטיליפאטיה באמצעות-הציור. לא המחבר ולא אשתו אינם מומחים באמנות זו ; ועל כן לא הצד האמנותי שבציורים יעורר תשומת לבו של הקורא, אלא — ההתאמה בין ה"דוגמה" שרושם המחבר ובין ה"העתקה" שמכינה אשתו. על סמך תפיסה טיליפאטית או רוחנית. די שאזכיר בזה את התוצאות האחרונות (במספרים שלמים, בהשמטת השברים) ; בסך הכל הוכנו 290 ציורים, ומתוך השואה אל ההעתקות התברר, כי 23% מאלה התאימו בכל אל "המקור", 53% התאימו התאמה חלקית, ו-24% לא התאימו. האחו הגבוה-מאד של התאמה מפתיע במרחק הרב שבינו ובין „התאמות מקריות“, הנכנסות אל התחום של סברה מתימאטית כדבר „הקרוב לדאי“. ויש בספר שלפנינו כמה וכמה תוכחות נוספות לקיומה הדאי של הטיליפאטיה, וגם של ראייה בעיני הרוח.

על זו ידובר כעת בקצרה, ודק אחר כך נעיין גם בשאלת ה„איך“ של שני החזיונות המיטאפסיכולוגיים, אשר יש קרבה רבה ביניהם.

(סוף יבוא)

23) Upton Sinclair: "Mental Radio", 1930.